

جهان مینوی در آینه هنر ایرانی

تألیف:

غلامحسین برمکی

(عضو هیات علمی دانشگاه محقق اردبیلی)

www.ketab.ir

سرشناسه : برمکی، فاطمه، (عضو هیئت علمی دانشگاه محقق اردبیلی)
 عنوان و نام پدیدآور : جهان مینوی در آیینه هنر ایرانی / فاطمه برمکی، (عضو هیئت علمی دانشگاه محقق اردبیلی)
 مشخصات نشر : اردبیل: نگین سلان، ۱۳۹۶.
 مشخصات ظاهری : ۱۳۸ ص: مصور (رنگی).
 شابک : 978-600-431-116-8

وضعیت فهرست نویسی : فیبا
 یادداشت : کتابنامه: ص. ۹۴ - ۱۰۳ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : هنر ایرانی — زمینه و موضوع
 موضوع : Themes, motives Art, Iranian --
 موضوع : درخت‌ها در هنر
 موضوع : Trees in art
 موضوع : طبیعت در هنر
 موضوع : Nature in art
 موضوع : باغ‌ها در هنر
 موضوع : Gardens in art
 موضوع : نقاشی ایرانی — زمینه و موضوع
 Painting, Iranian -- Themes, motives Art
 موضوع : قالی‌های ایرانی — زمینه و موضوع
 موضوع : Carpets -- Iran-- Themes, motives Art

رده بندی کنگره : ۷۰۹/۵۵

رده بندی دیویی : ۷۰۹/۵۵

شماره کتابشناسی ملی : ۴۷۲۷۳۴۶

نگین چاپ
 انتشارات
 www.neginchap.com

جهان مینوی در آیینه هنر ایرانی

مؤلف: فاطمه برمکی (عضو هیئت علمی دانشگاه محقق اردبیلی)

طرح روی جلد: زهرا بخشی چاپ و صحافی: چاپخانه نگین

تیراژ: ۱۰۰۰ جلد قیمت: ۱۸۰۰۰۰ ریال

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۴۳۱-۱۱۶-۸

صفحه	عنوان
۱	مقدمه

فصل اول: درخت در اساطیر باستان و دوران اسلامی

۸	درخت در آئین مهر
۹	درخت در آئین زرتشتی
۱۴	نقش درخت در هنر اسلامی
۱۵	درخت در قرآن مجید
۱۹	مفاهیم درخت در ادب و عرفان فارسی
۲۴	مفاهیم نمادین درخت

فصل دوم: نقش درخت در قالی ایرانی

۴۲	عناصر موجود در قالی های باغی
۴۴	باغچه ها
۴۴	حوض
۴۵	کانال های آب
۴۵	حيوانات
۴۶	عناصر گیاهی
۴۷	بررسی نمونه ها

فصل سوم: نقش درخت در نگارگری ایرانی

۶۳	نگارگری ایرانی جلوه ای از باغ ملکوت
۷۲	طبیعت در نگارگری سده پنجم تا هفتم ه. ق (عهد سلجوقیان)

طبیعت در نگارگری اواخر سده هفتم و اوایل سده هشتم (عهد ایلخانیان).....	۷۴
طبیعت در نگارگری نیمه دوم سده هشتم و اوایل سده نهم تبریز و بغداد.....	۷۷
بررسی نگاره ها.....	۸۳
فهرست منابع.....	۱۲۷

مقدمه

هنر دوره اسلامی، مجموعه‌ای از تخیل، رمز و نمادها است که خود را در گونه‌ی مجموعه‌ای از صورت‌های جمال شناسانه و به عنوان نظامی از نشانه‌ها عرضه می‌کند. در همه هنرهای این دوران، تخیل، رمز و زبان مخصوص این هنر به همراه زبان ویژه هنرمند، تشکیل دهنده فضای معنوی هستند. هنرمند دوره اسلامی با مطرح کردن برخی نشانه‌ها و واژه‌ها همانند درخت، نمادی نوعی درصدد آرامش بخشیدن به روح سرگشته و دور افتاده از اصل خویش، که همان بهشت است، می‌بازد. این یادآوری جایگاه ازلی آدمی، دغدغه هنرمند شده و رسیدن به بهشت برین و سعادت ابدی با آوردن نقشمایه‌هایی که متذکر آن جایگاه مقدس شود، به نوعی در آثار هنری تجلی پیدا کرده است. هنرمند مسلمان، این نشانه‌ها را از متن وحیانی قرآن مجید و نیز برخی متون عرفان اسلامی اخذ کرده. برخی ویژگی‌های مادی بهشت و توصیفات آن جایگاه را، از جمله برخی درختان، همانند شجر اخضر (درخت سبز) و یا درخت سدره المنتهی (درخت طوبی) و برخی درختان میوه بهشتی را بر روی آثار مختلف هنری برای مخاطبانش، ارائه داده است.

مقدمه‌ی کتاب آفرینش با نام درخت آغاز می‌گردد. درخت در سه عنصری بی‌بدیل از طبیعت که خود ناظری بر آغاز آفرینش است. آنجا که آدم و حوا میوه درخت ممنوعه را می‌چینند درخت اولین گواه و اولین وسوسه‌ی انسانی در آغازین برگ از کتاب آفرینش است.

درخت آینه‌ی تمام نمای آفرینش انسان است و خداوند نیز در قرآن آدمی را به آیاتی در زمین زنده می‌دهد که درخت نیز یکی از آن آیات است. درخت با بهار آغاز می‌گردد و زمین فرش زمردین را می‌گستراند و با آغاز زمستان می‌میرد تا دوباره آماده رویش در فصلی نو گردد.

در قرآن این حیات و ممات را به سرنوشت انسان شبیه می‌داند که پس از تاریکی، روشنایی است و پایان شب سیه سپید است.

نگارگری ایرانی که بخش وسیعی از بازمانده های فرهنگی سرزمین ما را در بر می‌گیرد؛ ضمن دارا بودن ارزش و غنای بسیار، گنجینه‌ای سرشار از لطف و زیبایی و تفکر و اندیشه است. هنرمند ایرانی در برخورد با طبیعت، در حقیقت آن چه را که زیباست، به تصویر در می‌آورد و هر پدیده دل‌انگیزی را به چشم بیننده، نزدیک می‌کند و صحنه را یکپارچه روشن و درخشان می‌آفریند. صحنه‌ها و مجالس نگاره‌های او، منظره‌سازی نیز اغلب خیالی و افسانه‌آمیز است، هموار، بهار است و جوانی و درخشش نور است و روشنایی. درخت به عنوان اصلی‌ترین عنصر طبیعت و مظهری از عالم سکوت همواره نقش اساسی در هنرهای ایران ایفا می‌کند.